

A döntést az tette lehetővé, hogy a jogkérdés véglegesen tisztázottat és csupán a számszerűségnek a perrendi szabályok szerint az alsóbíróságok általi tisztázása maradt hátra. A közbenszóló ítéleteknél a döntés elvi jelentőséget nyerhet és az alperesek rosszhiszemű kiéhezhetési politikáját nagyban ellensúlyozni alkalmas a most kimondott jogtétel. De az igazságügyi politika szűkebb területén is jelentős szolgálatot tehet ez a döntés. A közbenszóló ítélet gondolata a fölösleges munka megtakarítása; a bíróság ne foglalkozzék a számszerűség sokszor nagy munkát adó feladataival, amíg a jogkérdés eldöntve nincs. Viszont éppen az a felperes, aki reá van utalva, hogy mielőbb pénzt lásson, a közbenszóló ítélet rendszerében akadályát látja annak, hogy ő mielőbb pénzhez jusson. (Hogy ez a szubjektív hit nem teljesen helytálló, erről most nem beszélünk.) Ha a fél azonban közbenszóló ítélettel a nyilvánvalóan megítélendő összegre a valószínűség keretein belül maradó előleget is kaphat — bizonyára ő is elő fogja mozdítani a közbenszóló ítéleteket, ami az igazságügyi adminisztrációnak is elsőrendű érdeke. Természetes — amit a Kuria határozata is kiemel —, hogy ily előleg megítélése is csak akkor foghat helyet, ha az összegre már valamelyes támpont kínálkozik. Ez a kívánalom utját fogja állani az előleg-megítélés sürűségének, de amikor erre mód kínálkozik, az ily ítélet mégis csak a méltányosság magasabb fokát jelenti, mint a véglegesen pernyertes félnek a további várakozásra való rideg kényszerítése.

B. S.

Házasságon kívüli együttélés és turpis causa. A bírói gyakorlat, amely tulnyomóan hajlik arra, hogy a házasságon kívüli együttéléssel kapcsolatos magánjogi igényeket a turpis causa címén elutasítsa, itt-ott megtöri az elv merevségét, vagy jobban mondva az igényeket tehermentesíti a turpis causától, úgy, hogy a magánjogi igényről lefejtji az együttéléssel való összefüggést, és miután ekként a jogilag fontos tényállási részből a házasságon kívüli együttélést kiküszöbölte, a környezetétől megtisztított igényt megítéli. Sajnos, a gyakorlat e tekintetben ingadozó.

Igen élesen mutatja a gyakorlat kettős arculatát a Kuria P. III. 4604/1926. számú határozata, amely a házasságon kívüli együttéléssel kapcsolatos két igénycsoportot bírál el. Felperes az alperes gazdaságában dolgozott; vele „a kötendő házasság céljából“ együttélést folytatott. Ez idő alatt felperes az alperes különböző építményeinek tatarozására költekezett. A békés együttélés napjai végéhez érve, felperes e kiadásait és teljesített munkája bérét követelte. Törvényszék és tábla teljesen elutasító álláspontra helyezkedett. A Kuria a munkabér elutasítására vonatkozó döntést helybenhagyta, mert „az erkölcstelen viszonynak a fenntartása céljából felperes részéről teljesített személyes szolgálatok díjazását felperes az alperestől bírólág nem igényelheti, az ilyen, mindkét oldalról erkölcstelen, viszonyból származó követelések érdemi eldöntésébe a bíróság bele nem mehet.“ Ellenben a költekezések megtérítése iránti igényre feloldást rendelt, mert „anyagjogi szabály értelmében a hasznos javítások és beruházások jelenlegi készpénzbeli egyenértékét felperes jogosan követelheti.“ A turpis causa — a házasságon kívüli együttélés — még csak említve sincs. Mellekesen említjük meg, hogy adott esetben — ha már a turpis causa ennek útjában nem áll — a tényleges kiadások lettek volna megítélendők, nem csupán a jelenlegi gazdagodás. Felperes, nyilván alperes tudtával, helyette (tényállási kérdés, hogy esetleg nem-e

az ő megbízásából) költekezett. Az igénynek a meglévő értékre való szorítása az alaptalan gazdagodás gyakorlati légköréből való. Itt pedig legalább is tacitus consensus szerződés alapján történt a költekezés.

Ami az eset lényegét érinti — a turpis causa az egész tényállást egyformán szövi át, vagy egyformán nem szövi át. A költekezésnek munkateljesítésnek ugyanazon társadalmi, pszichikai, jogi gyökerei vannak. Az együttélés nélkül felperes nem dolgozott volna alperes gazdaságában, de nem is költekezett volna az alperes épületeire. Miért itéli meg a Kuria a pénzkidást, amikor a munkateljesítmény ellenértékének követelhetőségét kizárja? Ebben a kettős formájában az ítélet benső ellentmondásban szenved. Az ellenmondás megszüntetésének két útja — a teljes elutasítás és mindkét igény elismerése — közül az utóbbit tartjuk a megfelelőbbnek. A turpis causa jogérvényesítést kizáró akadálya maradjon azon szűkebb területen, amikor az erkölcsi érzés otromba megsértésével állunk szemben. Eveken át teljesített munka ellenértékétől elútnj valakit — esetleg olyan valaki javára, aki tett ígérését szegte meg — nem lehet az erkölcsi elvek postulatuma.

B. S.

A relativ házassági bontó ok birói mérlegeléséhez. A. H. T. 80. §. utolsó bekezdése a bíró mérlegelésére bizza, hogy a bontó ok következtében a házassági viszony annyira fel van-e dülva, hogy a felbontást kérő részére a további életközösség elviselhetlenné vált. Ennek a mérlegelésnek a körébe a bíróság — teljesen helyesen — bevonja a társadalmi környezetet is, amelyben a felek élnek. A gyakorlati alkalmazásban azonban itt-ott a Kuria nagyon „madártávlatból“ nézi a felek társadalmi helyzetét. Súlyos sértéseket sem lát elég súlyosoknak, a házasságot annyira feldultnak, hogy válást mondjon ki — mert a felek között concrete a bíróság felfogása szerint a súlyos se súlyos. Éles példája, tulzása ennek az irányzatnak a P. III. 4972/1936. számú határozata. Az ítélet megállapítja, hogy az alperes feleség mással „ az albérlői viszonyt meghaladó barátságos összeköttetésben“ van hét év óta, hogy az alperesnek a különélés alatt gyermeke született, hogy a szomszédok alperest az albérlővel házasársaknak tartották, az alperes gyermekei apának szólítják az albérlőt. A Kuria meg is állapítja — eddig a döntés abszolút helyes, — hogy a H. T. 80. §-a szerinti bontó ok fennforog. De abból, hogy felperes, a tényállás szerint, az együttélés alatt alperessel durván bánt, hogy az életközösséget ő szakította meg, hogy azután más nővel állott össze, akivel alperest, mikor a férjét visszahívni jött, megtámadták, a Kuria azt a következtetést vonta le, hogy:

„ezek a körülmények a felperes egyéniségének oly alantass vonásait tárják fel, amelyekre figyelemmel a m. kir. Kuria megítélése szerint, az alperesnek K. L.-sal való összeköttetésében megnyilvánuló és egyedül bizonyított sérelmes magaviselete nem dülja fel, a felperesre nézve, a házassági viszonyt annyira, hogy emiatt reá nézve, a házassági életközösségnek az alperessel való folytatása, lehetlenné vált.“

Alig hisszük, hogy az erkölcsi rendszer akár a házasságok lehető fenntartásának elve ezzel a döntéssel nyereségre tett volna szert. Összetörött cserépdarabokból nem lehet edényt összedrótzni. Vajjon mikor volna az a házasság kellően feldultnak tekinthető, ha a két házasárs mindegyike ágyassági viszonyt tart fenn, hét éve különváltan élnek és az asszonynak a maga